

räddats

Midsommardagen 1925 bildade ett 30-tal sörmländska spelmän Sveriges första spelmansförbund. Händelsen ägde rum i Malmköping, och initiativtagare var redaktören Ernst Granhammar, vars grav på Floda kyrkogård spelmännen nyligen smyckat med en minnessten.

Knappast anade de 30 spelmännen att den rörelse de startade skulle få så stor betydelse som fallet blev. För 20 år sedan var nog den allmänna uppfattningen den, att den svenska folkmusiken var stadd i utdöende. På sin höjd kunde man väl hoppas att musikaliskt eller etnografiskt intresserade personer skulle samla låtarna och arkivera dem som museiföremål. Men att folkmusiken åter skulle göras levande av gamla och unga spelmän ute i bygden och att dessa i stort antal och med tusenhövdad publik skulle samlas till spelmansstämmor, anade man kanske inte i Malmköping midsommardagen 1925. I dag upplever i alla fall folkmusiken en verklig renässans, och man vågar nog påstå, att våra dagars kompositörer, som så ofta och gärna begagnar folkvisemotiv, står i stor tacksamhetsskuld till Granhammar och hans meningsfränder.

Sörmlands spelmansförbund har länge varit Sveriges största. Trots för närvarande 116 medlemmar har man dock numera ifråga om medlems-siffran överträffats av Dalarna. Att förbundet alltfört går i teten är dock tydligt. Inte mindre än ett 50-tal spelmän brukar vara i farten, då förbundet spelar in corpore, och sakkunskapen har ofta imponerats av vad man kallat en bärig och ädel klang. Även individuellt är standarden god. Det s. k. Södertörns-gänget och Jan Martins trio inom förbundet har vid upprepade tillfällen gjort god propaganda för folkmusiken. Förbundet har också inte mindre än 11 riksspelemän, och det kan väl endast vara Dalarna och möjligen Uppland som skulle kunna tävla med Sörmland ifråga om den siffran.

Tack vare spelmansstämmorna har förbundet även kunnat ägna sig åt en synnerligen viktig uppgift, ja otvivelaktigt den viktigaste av alla, nämligen att bedriva ett vetenskapligt forsknings- och uppteckningsarbete. Som man erinrar sig gjordes en »sörmländsk uppteckningsfärd» år 1935 under ledning av musikamanuens Olof Andersson, Stockholm. Landskapet genomrestes kors och tvärs, alla då levande kända spelmän besöktes, och efter deras föredrag upptecknades 726 låtar och avskrevs ur deras notböcker 275 melodier. Det var hög tid att detta räddningsarbete kom till stånd, ty de flesta av de gamla spel-män, vilka då hade låtar att spela upp eller värdefulla muntliga skild-ringar att lämna, är nu döda. Dessa upptecknade melodier och spelmans-sägner finns nu förvarade i ett brand-säkert valv i Oppundabanken.

Men låtarna får som sagt inte endast ligga arkiverade, de måste fortsätta att vara levande musik, om spelmansarvet rätt skall förvaltas. I detta syfte gav förbundet 1935—36 ut ett häfte låtar på egen bekostnad. Publikationen fick en strykande åtgång och är för länge sedan utgången ur marknaden. Behovet av nytryckning har därför i flera år känts starkt. För ett par år sedan sammanträffade sålunda hemma hos nitiske ordföranden Gustaf Wetter i Katrineholm några folkmusiksakkunniga: förutom hr Wetter Olof Andersson, Jan Martin Johansson i Stuvsta och Lennart Lundén samt valde ut ett 70-tal låtar ur den sörmländska folkmusikens skatt-

lemmar till den folkliga kulturvården. Genom att utan ett öres ersättning delta i stämmorna och därigenom spela ihop en begränsad kassa har spelmansförbundet i en tid, då det allmänna ännu inte kommit underfund med vilka värden som stod på spel, räddat ett kulturarv, som kanske annars till stor del gått förlorat. Spelmansförbundets insats är ett heder-samt prov på vilka verk som då och då utföres av ideellt arbetande sam-manslutningar.

man kallat en bärig och ädel klang. Även individuellt är standarden god. Det s. k. Södertörns-gänget och Jan Martins trio inom förbundet har vid upprepade tillfällen gjort god propaganda för folkmusiken. Förbundet har också inte mindre än 11 riksspelemän, och det kan väl endast vara Dalarna och möjligen Uppland som skulle kunna tävla med Sörmland ifråga om den siffran.

Tack vare spelmansstämmorna har förbundet även kunnat ägna sig åt en synnerligen viktig uppgift, ja otvivelaktigt den viktigaste av alla, nämligen att bedriva ett vetenskapligt forsknings- och uppteckningsarbete. Som man erinrar sig gjordes en »sörmländsk uppteckningsfärd» år 1935 under ledning av musikamanuens Olof Andersson, Stockholm. Landskapet genomrestes kors och tvärs, alla då levande kända spelmän besöktes, och efter deras föredrag upptecknades 726 låtar och avskrevs ur deras notböcker 275 melodier. Det var hög tid att detta räddningsarbete kom till stånd, ty de flesta av de gamla spel-män, vilka då hade låtar att spela upp eller värdefulla muntliga skild-ringar att lämna, är nu döda. Dessa upptecknade melodier och spelmans-sägner finns nu förvarade i ett brand-säkert valv i Oppundabanken.

Men låtarna får som sagt inte endast ligga arkiverade, de måste fortsätta att vara levande musik, om spelmansarvet rätt skall förvaltas. I detta syfte gav förbundet 1935—36 ut ett häfte låtar på egen bekostnad. Publikationen fick en strykande åtgång och är för länge sedan utgången ur marknaden. Behovet av nytryckning har därför i flera år känts starkt. För ett par år sedan sammanträffade sålunda hemma hos nitiske ordföranden Gustaf Wetter i Katrineholm några folkmusiksakkunniga: förutom hr Wetter Olof Andersson, Jan Martin Johansson i Stuvsta och Lennart Lundén samt valde ut ett 70-tal låtar ur den sörmländska folkmusikens skatt-kammare i avsikt att ge ut ett spel-manshäfte nr 2. Sedermera lyckades förbundet få anslag av landstings-medel på 1,000 kr. som hjälp till tryck-ningskostnaderna. Veterligt var det första gången ett landsting beviljade anslag till ett dylikt ändamål, men exemplet manar till efterföljd.

Det nya läthäftet, som utges i samarbete med hembygdsförbundet i serien Sörmländska handlingar, Bidrag till Södermanlands äldre kulturhistoria, väntas utkomma i nästa månad.